

Szkolnictwo resortu bezpieczeństwa i spraw wewnętrznych na ziemi legionowskiej w latach 1947–1989

podkom. dr Marcin Mazurek

Ekspert Wydziału Ochrony Informacji
Niejawnych i Kontroli CSP

mł. insp. dr Katarzyna Bakalarczyk-Burakowska

Naczelnik Wydziału Ochrony Informacji Niejawnych
i Kontroli CSP

Przemiany ustrojowe przełomu lat 1989 i 1990 oznaczały prawdziwe „trzęsienie ziemi” dla resortu spraw wewnętrznych. Ważną cezurą w budowaniu nowej tożsamości funkcjonariuszy i pracowników tego resortu było utworzenie w kwietniu 1990 r. Policji¹, która w warstwie aksjologicznej nawiązywała wprost do tradycji Policji Państwowej z lat 1919–1939. Nowy paradygmat apolitycznego funkcjonariusza służącego obywatelowi, a nie partii politycznej, wymuszał zmiany w każdej sferze odpowiedzialności resortu spraw wewnętrznych, ale nade wszystko w systemie i treściach szkolenia kadr.

Reformy objęły szkolnictwo zawodowe, w tym istniejące od 1947 r. Centrum Wyszczolenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Legionowie. Dotychczasowa kuźnia kadr dla służby bezpieczeństwa została przekształcona w Centrum Szkolenia Policji – ośrodek przygotowania wyspecjalizowanych kadr do zadań *stricto* policyjnych, nawiązujący do tradycji międzywojennego szkolnictwa policyjnego.

Historia ośrodka szkoleniowego w Legionowie, miejsca obecnej lokalizacji Centrum Szkolenia Policji, była przedmiotem badań, które zaowocowały publikacjami naukowymi, ale nadal nie jest dostatecznie spopularyzowana.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie czytelnikowi syntetycznej genezy powstania i historii rozwoju ośrodka szkolenia kadr dla potrzeb resortu bezpieczeństwa i spraw wewnętrznych w Legionowie w latach 1947–1989, a tym samym wyjście naprzeciw obserwowanemu zainteresowaniu dzisiejszych słuchaczy CSP i stawianym przez nich pytaniom, wybiegającym poza ostatnie trzydziestopięciolecie. Analizując historię i chcąc ją zrozumieć, warto mieć na uwadze słowa pisarza Jalu Kurka: „Każde pokolenie ulepszało swój dom w imię własnych ideałów, za które następne generacje musiały nieraz wiele płacić”.

Początki ośrodka szkoleniowego resortu bezpieczeństwa w Legionowie

Budowanie szkolnictwa dla potrzeb szeroko rozumianego aparatu bezpieczeństwa i porządku publicznego należy osadzić w kontekście politycznym ostatnich lat II wojny światowej i pierwszych lat powojennych. Był to czas instalowania władzy komunistycznej, a w konsekwencji formowania nie w pełni suwerennego państwa, satelickiego wobec Związku Radzieckiego, z aparatem bezpieczeństwa opartym na niechlubnych sowieckich wzorcach. Natomiast z punktu widzenia zwykłego obywatela, który wyszedł ocalały z koszmaru wojennego, ta ocena jest bardziej skomplikowana. Dobrze oddaje ją wypowiedź jednego z byłych funkcjonariuszy: „Różni ludzie przychodzili do pracy. Większość nie miała nawet pełnego podstawowego wykształcenia. Ale to przecież wtedy nie było ważne. Nasza praca nie miała polegać na układaniu referatów. Potrzebny był zdrowy rozsądek i chęć jak najszybszego doprowadzenia do ładu, wytrąconego z rytmu przez wojnę życia”².

Budowa nowego państwa, a więc również aparatu bezpieczeństwa i porządku publicznego, wymagała nowych, wyszkolonych kadr. Początki szkolnictwa służb odpowiedzial-

SZKOLNICTWO RESORTU BEZPIECZEŃSTWA I SPRAW WEWNĘTRZNYCH

nych za bezpieczeństwo sięgają szkoły Komisariatu Spraw Wewnętrznych NKWD nr 336 w Kujbyszewie, której absolwenci zostali oddani do dyspozycji resortu bezpieczeństwa publicznego³. Brak zachowanych źródeł z tamtego okresu nie pozwala na odtworzenie organizacji i treści szkoleń, natomiast z relacji uczestników oraz szcztkowych badań wynika, że wzorce szkoleniowe dla służb bezpieczeństwa w Polsce wywodziły się z kujbyszewskich schematów⁴.

W listopadzie 1944 r. utworzono w Lublinie Szkołę Oficerów Bezpieczeństwa Resortu Bezpieczeństwa Publicznego. Szkoła w tej lokalizacji funkcjonowała krótko, w trakcie dwóch dwumiesięcznych kursów opuściło ją 220 absolwentów. Jeszcze w czasie wojny, z dniem 1 stycznia 1945 r., dotychczasowy Resort Bezpieczeństwa Publicznego został przekształcony w Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP). Od początku funkcjonowania nowe ministerstwo miało ogromne niedostatki kadrowe, gros funkcjonariuszy było bez jakiegokolwiek wyszkolenia. Przystąpiono więc do organizacji szkół i ośrodków szkolenia.

W marcu 1945 r. kierownictwo MPB zdecydowało o przeniesieniu szkoły z Lublina do Łodzi, a nowy ośrodek otrzymał nazwę Centralnej Szkoły Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego⁵. Pierwszy kurs zorganizowano 20 marca 1945 r., w sumie zorganizowano ich siedem oraz dwa kursy sześciomiesięczne, tzw. K, dla kadry kierowniczej (drugi dokończono już w nowej lokalizacji – w Legionowie)⁶. Absolwenci kursów byli dyslokowani w urzędach bezpieczeństwa na terenie całego kraju. Sylwetkę przeciętnego słuchacza oddają wspomnienia dowódcy szkoły mjr. Mieczysława Broniatowskiego: „Znaczna część słuchaczy pisze błędnie po polsku, na skutek czego zmusze-

ni byliśmy zorganizować dodatkowy kurs języka polskiego (dwie godziny codziennie podczas przerwy obiadowej i wolnego czasu wieczorem) oraz wygłosić kilka wykładów z zakresu geografii”⁷. Szkolenie pracowników i funkcjonariuszy „bezpieki” miało na celu wykształcenie lojalnej postawy wobec władzy komunistycznej oraz umiejętności typowania i zwalczania przeciwników systemu. Słuchacze pozyskiwali wiedzę ogólną i specjalistyczną z zakresu działalności śledczej, kontrwywiadowczej. Program był uzupełniany zajęciami o charakterze politycznym i wojskowym. W łódzkiej lokalizacji przeszkolono około 2500 funkcjonariuszy.

Władze resortu dostrzegały wiele braków i niedogodności w funkcjonowaniu centralnej szkoły w łódzkiej lokalizacji. Jej oddalenie od centrali MBP, skromna liczba szkolenych oraz problemy lokalowe przyczyniły się do decyzji o przeniesieniu ośrodka szkolenia kadr służby bezpieczeństwa do Legionowa. W dniu 2 sierpnia 1947 r. przeniesiono Centralną Szkołę Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego do Legionowa⁸, a kilkanaście dni później, 15 sierpnia 1947 r., rozwiązano Szkołę MBP w Łodzi oraz Szkołę MBP w Legionowie i w ich miejsce powołano Centrum Wyszkożenia Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Legionowie.

Lokalizacja centrum wyszkolenia w Legionowie nie była przypadkowa. Infrastruktura miasta Legionowo nie była tak zniszczona jak Warszawy. Atutem Legionowa było połączenie kolejowe nie tylko ze stolicą, ale również z innymi częściami Polski. Dawało to możliwość szybkiego przemieszczania sił bezpieczeństwa tym transportem. Słuchacze Centrum Wyszkożenia w Legionowie ujęci byli w planach operacyjnych jako siła odwodowa dla jednostki ZOMO.

Ciekawostką jest, że w latach 1936–1939 w tej lokalizacji znajdowało się Centrum Wyszkożenia Kolejowego. Przy terenie szkoły umiejscowiona była bocznica, połączona z główną magistralą kolejową. Fakt ten, według historyków IPN, miał drugie dno⁹. Szkoła kolejarska w okresie międzywojennym najprawdopodobniej stanowiła kamuflaż dla szkolenia wywiadowczego na potrzeby Oddziału II Sztabu Generalnego (Głównego) WP, tzw. dwójkarzy¹⁰.

Dyslokacja kolejnej jednostki służb mundurowych, po 1. Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, do ówczesnego Legionowa, które miało status wsi, stwarzała szansę dla jego rozwoju (miejsca pracy, poprawa infrastruktury itp.). Na przełomie lat 1946 i 1947 osada liczyła około 9800 mieszkańców, a już w latach 1949–1952 weszła na drogę uzyskania praw miejskich, które otrzymała 3 maja 1952 r. na mocy rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów¹¹.

Fot. 1. Budynki Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie, 1947 lub 1948 r. Fot. z zasobu AIPN.

Źródło: F. Musiał, *Kuźnia kadr w Legionowie*, „Przystanek Historia” Biuletyn IPN, 18.12.2024, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/aparat-bezpieczenstwa/112263,Kuznia-kadr-w-Legionowie.html> [dostęp: 14.11.2025 r.].

Fot. 2. Słuchacze podczas prac porządkowych. Źródło: Kadr z IPN TV – „Z filmoteki bezpieki”, odc. 10. – „Historia szkoły w Legionowie”.

Fot. 3. Słuchacze podczas prac porządkowo-remontowych. Źródło: Kadr z IPN TV – „Z filmoteki bezpieki”, odc. 10. – „Historia szkoły w Legionowie”.

Fot. 4. Słuchacze CW wzajemnie strzygą sobie włosy. Źródło: Kadr z IPN TV – „Z filmoteki bezpieki”, odc. 10. – „Historia szkoły w Legionowie”.

Przed nowym Centrum Wyszkożenia postawiono ambitne zadanie unifikacji procesu kształcenia służby bezpieczeństwa w całym kraju. W powojennej rzeczywistości proces szkoleniowy napotykał wiele przeciwności, które wynikały z braku zasobów materiałowo-technicznych, zniszczonych wskutek wojny. Infrastruktura Centrum Wyszkożenia wymagała bądź to gruntownej odbudowy, bądź remontu i adaptacji do nowych potrzeb. Dla osiągnięcia tego celu powołano specjalny aparat gospodarczy koordynujący prace i przebieg modernizacji obiektu¹².

Mimo funkcjonowania pionu gospodarczego do prac angażowano słuchaczy Centrum Wyszkożenia. Wykonywali oni czynności z zakresu obecnie szeroko pojętej logistyki. W czasie wolnym słuchacze, oprócz prac remontowo-wykończeniowych i porządkowych, wykonywali także czynności z zakresu usług gastronomicznych, fryzjerskich i krawieckich. Realia tamtego okresu oddają zbiory fotografii (fot. 2–4).

W latach 40. XX w. w legionowskim Centrum wypracowano system kształcenia kadr i procedury z nim związane, ujednolicono programy nauczania, a ośrodek systematycznie się rozrastał. W okresie „stalinowskiego wzmożenia ideologicznego” (lata 1947–1953) dał się zauważyć wpływ doradców radzieckich na kształtowanie programów Centrum, które w 1951 r. przyjęło imię Feliksa Dzierżyńskiego¹³. Nie był to z pewnością „spontaniczny” wybór kierownictwa, a inicjatywa narzucona z góry; w tym okresie wiele szkół, ośrodków i instytucji w służbach mundurowych brało na swoje sztandary tego właśnie patrona.

Rozwój Centrum Wyszkożenia Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Legionowie

W styczniu 1948 r. w ramach CW MBP powołano Szkołę Oficerską Bezpieczeństwa Publicznego, która zaczęła działalność 5 lutego 1948 r.¹⁴ Przetrwiała z niewielkimi zmianami strukturalnymi do 1973 r. Podstawowym zadaniem szkoły było kształcenie kadry oficerskiej średniego szczebla dowodzenia służby bezpieczeństwa. Kształcenie, początkowo roczne, a później dwuletnie, było realizowane w oparciu o gruntownie zmodyfikowane programy, wynikające z potrzeby służby, które przynosiła ówczesna rzeczywistość geopolityczna państwa polskiego. W programach prym wiodły nauki społeczne. Słuchaczowi przekazywano wiedzę z historii, filozofii, stosunków międzynarodowych. Szkolenie zawierało podstawy ekonomii, a także materiał z zakresu szkoły średniej. Szkoła kształtowała postawy i wartości wpisane w ideologię tamtego okresu. Kładziono nacisk na wiedzę teoretyczną i praktyczną z zakresu taktyki, techniki i metodyki pracy operacyjnej oraz kryminalistyki. W podstawę programową wpisane było również prawo i wyszkolenie wojskowe.

W toku dwuletniego kształcenia słuchacze brali udział w miesięcznych szkoleniach poligonowych, które charakteryzowały się dość surowymi warunkami i intensywnością ćwiczeń. W tym szkoleniu skupiano się na przekazaniu podstawowej wiedzy i dyscypliny wojskowej. Z zachowanych skryptów (w posiadaniu IPN) najtrudniej jest odtworzyć system szkolenia operacyjnego funkcjonariuszy. Wiadomo, że funkcjonariusze byli „szkoleni z metod obserwacji, ro-

SZKOLNICTWO RESORTU BEZPIECZEŃSTWA I SPRAW WEWNĘTRZNYCH

bienia zdjęć z ukrycia, sztuki kamuflażu, zakładania podsłuchu, metod śledzenia, przesłuchiwanie i wielu innych”¹⁵. W 1956 r., na fali październikowej „odwilży” politycznej, utworzono Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW), a ośrodek w Legionowie przyjął nazwę Centrum Wyszkożenia MSW. Nie zmieniły się jego zasadnicze zadania, ale w znacznym stopniu otworzył się na współpracę z miastem Legionowem i uczelniami cywilnymi. Zajęcia w późniejszym okresie prowadzili m.in. znani prawnicy: Marian Filar, Mirosław Wyrzykowski czy Lech Falandysz¹⁶. Od 1957 r. od wszystkich oficerów resortu zaczęto wymagać posiadania matury, stąd w CW MSW utworzono Wydział Szkolenia Ogólnego, realizujący program liceum ogólnokształcącego. W latach 1957–1962 w CW MSW w Legionowie 447 funkcjonariuszy złożyło egzamin dojrzałości. Jak podkreśla A. Jusipović, do historii przechodziło hasło: „Nie matura, a chęć szczerza zrobi z ciebie oficera”, wypierane przez slogan: „Nie chęć szczerza, lecz matura zrobi z ciebie oficera”¹⁷.

Ważną cezurę w dziejach CW MSW stanowił rok 1972, kiedy w ramach szerszej reformy szkolnictwa resortowego powołano Wyższą Szkołę Oficerską MSW w Legionowie (obok Akademii Spraw Wewnętrznych i Wyższej Szkoły Oficerskiej w Szczytnie)¹⁸. W rozporządzeniu powołującym WSO w Legionowie zaznaczono, że szkoła „prowadzi działalność dydaktyczno-wychowawczą o specjalizacji prawno-administracyjnej oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, kształcąc i wychowując kadry na potrzeby resortu spraw wewnętrznych, przygotowywane do objęcia stanowisk oficerskich”¹⁹.

W Legionowie nadal kształceni byli funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa oraz Zwiadu Wojsk Ochrony Pogranicza. Kandydaci musieli spełniać dwa zasadnicze warunki: mieć maturę i nie więcej niż trzydzieści pięć lat. Trzyletni cykl kształcenia w szkole oficerskiej obejmował „trzy integralnie powiązane ze sobą elementy: przygotowanie teoretyczne, praktyki zawodowe oraz badania wybranych problemów ze sfery funkcjonowania organów SB, finalizowane napisaniem przez studentów pracy dyplomowej”²⁰. Absolwenci WSO mieli prawo ubiegać się o przyjęcie na studia magisterskie administracji na uniwersytetach i na studia magisterskie w Akademii Spraw Wewnętrznych. Łącznie w latach 1975–1989 r. trzyletnia WSO w Legionowie wyprymowała 4460 absolwentów – oficerów²¹.

Szkoła Oficerska MSW była tylko częścią CS MSW. Oprócz niej w różnych okresach funkcjonowały: Studium Podyplomowe, Roczna Oficerska Szkoła nr 1 (dla funkcjonariuszy ze średnim wykształceniem), Roczna Oficerska Szkoła nr 2 (dla funkcjonariuszy z wyższym wykształceniem), Szkoła Chorążych (1976–1986), Szkoła Podoficerska Radiokontrolnywiadu (1979–1980), kursy specjalistyczne pionów operacyjnych i techniczno-operacyjnych, Specjalny Kurs Operacyjny, Roczna Szkoła Operacyjna (od 1986 r.)²². Obrady „okrągłego stołu” w 1989 r., przyjęte tam postanowienia i dalsze polityczne konsekwencje oznaczały kres komunistycznego szkolnictwa resortowego w Polsce. Miały wpływ również na Centrum Wyszkożenia w Legionowie. Wyższa Szkoła Oficerska została zlikwidowana kilka dni po wyborach z 4 czerwca 1989 r., a faktycznie stała się

Wydziałem Bezpieczeństwa Państwa – wydziałem zamiejscowym Akademii Spraw Wewnętrznych²³. W takiej formie istniała nieco ponad rok i uległa likwidacji wraz z całą Akademią na mocy rozporządzenia Rady Ministrów²⁴. Słuchacze Wydziału Bezpieczeństwa Państwa ASW (tzn. byłej WSO MSW) mogli być przyjęci do Wyższej Szkoły Policji, jeżeli zostali pomyślnie zweryfikowani i przyjęci do służby w Policji. Na podstawie zarządzenia nr 85 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1990 r. w miejscu byłej ASW zostało utworzone Centrum Szkolenia Policji (CSP).

Podsumowanie

Ponad czterdziestoletni okres istnienia Centrum Wyszkożenia w Legionowie był ważną częścią historii szkolnictwa zawodowego, najpierw resortu bezpieczeństwa, a następnie spraw wewnętrznych Polski Ludowej. Celem artykułu nie jest ferowanie ocen politycznych, a prezentacja historii struktur mieszczących się w lokalizacji dzisiejszego Centrum Szkolenia Policji. Jak wspomniano we wstępie, współczesne Centrum Szkolenia Policji w Legionowie nie nawiązuje do tradycji szkoły kształcącej kadry dla potrzeb służby bezpieczeństwa, ale do etosu międzywojennej Policji Państwowej. CW MSW (MBP) w Legionowie z pewnością nie wykuwało nowego typu milicjanta – szermierza demokracji, jak postulował w 1945 r. minister S. Radkiewicz, ale raczej wiernego funkcjonariusza ówczesnej władzy.

Legionowski ośrodek MSW przyczynił się w dużym stopniu do podniesienia poziomu wykształcenia zawodowego funkcjonariuszy i pracowników MSW (MBP), a w pierwszych latach funkcjonowania również w jakiejś części do podniesienia poziomu wykształcenia ogólnego i likwidacji analfabetyzmu.

CW MSW, podobnie jak i inne formacje mundurowe (np. 1. Warszawska Dywizja Piechoty) stacjonujące w Legionowie, odegrały istotną rolę w rozwoju tej miejscowości, a w konsekwencji w uzyskaniu przez nią w 1952 r. praw miejskich.

¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2025 r. poz. 636, z późn. zm.).

² Archiwum IPN, 001708/3462, E. Gurbala, k. 63.

³ A. Jusipović, „Nie matura, lecz chęć szczerza zrobi z ciebie oficera”, czyli rola przyzakładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990), *Kwartalnik „Dzieje Najnowsze”* 2015, nr 4, s. 97.

⁴ A. Bakalarczyk, *Zapiski kursanta Centralnej Szkoły MBP w Łodzi*, w: *Legionowski ośrodek szkolenia Służby Bezpieczeństwa*, cz. 1: Kujbyszew – Lublin – Łódź, Legionowo 1989, s. 99.

⁵ AIPN BU, 1572/257, k. 7.

⁶ A. Jusipović, „Nie matura, lecz chęć szczerza zrobi z ciebie oficera”, czyli rola przyzakładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990), s. 100.

⁷ Sprawozdanie z działalności Centralnej Szkoły Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego za okres 20 IV – 3 VI 1945 r., k. 1.

⁸ Rozkaz organizacyjny nr 053/org ministra bezpieczeństwa publicznego z 2 sierpnia 1947 r., AIPN BU 1572/2585, k. 72–73.

⁹ G. Wołk, *Esbecki uniwersytet*, Portal Przystanek Historia, 21.10.2021, <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/aparat-bezpieczenstwa/87083,Esbecki-uniwersytet.html> [dostęp: 19.05.2022 r.].

- ¹⁰ Wyższa Szkoła Oficerska MSW im. F. Dzierżyńskiego. *Rodowód, powstanie i działalność*, red. Z. Krzysztoszek, J. Ślęczka, Warszawa 1983, s. 13.
- ¹¹ Muzeum Historyczne w Legionowie, Historia Legionowa, <https://muzeum.legionowo.pl/muzeum/historia-legionowa/> [dostęp: 18.05.2022 r.].
- ¹² Raport o stanie przygotowań obiektów dla Centrum Wyszko-
lenia MBP w Legionowie, 24 II 1947 r., AIPN, BU 01737/79, k. 72, k. 73.
- ¹³ G. Wołk, *Esbecki uniwersytet*.
- ¹⁴ Rozkaz nr 2 ministra bezpieczeństwa publicznego z 5 stycznia 1948 r., AIPN BU, 01258/143, k. 4.
- ¹⁵ A. Jusipović, „Nie matura, lecz chęć szczerą robi z ciebie oficera”, czyli rola przykładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990), s. 105.
- ¹⁶ G. Wołk, *Esbecki uniwersytet*.
- ¹⁷ A. Jusipović, „Nie matura, lecz chęć szczerą robi z ciebie oficera”, czyli rola przykładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990), s. 111–112.
- ¹⁸ H. Dominiczak, *Organy bezpieczeństwa PRL 1944–1990*, Warszawa 1997, s. 245.
- ¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów PRL z dnia 1 września 1972 r. w sprawie utworzenia wyższej szkoły oficerskiej resortu spraw wewnętrznych (Dz. U. PRL z 1972 r. Nr 38, poz. 248).
- ²⁰ E. Sobków, H. Rosiak-Cegielska, *Praktyki zawodowe i badania naukowe jako element procesu kształcenia w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW kadr oficerskich SB*, „Kwartalnik Wyższej Szkoły Oficerskiej im. F. Dzierżyńskiego” 1987, nr 4(40), s. 87.
- ²¹ G. Wołk, *Prace dyplomowe absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie – przyczynek do bibliografii*, BUAD IPN Warszawa
- ²² W. Domański, *Historia WSO w Legionowie*, brudnopis, b.d. AIPN, 1585/1495.
- ²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 czerwca 1989 r. w sprawie zniesienia wyższych szkół oficerskich nadzorowanych przez ministra spraw wewnętrznych (Dz. U. PRL z 1989 r. Nr 37, poz. 204).
- ²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 września 1990 r. w sprawie utworzenia Wyższej Szkoły Policji oraz zniesienia Akademii Spraw Wewnętrznych (Dz. U. z 1990 r. Nr 64, poz. 343).

Bibliografia

Opracowania i artykuły

- Bakalarczyk A., *Zapiski kursanta Centralnej Szkoły MBP w Łodzi*, w: *Legionowski ośrodek szkolenia Służby Bezpieczeństwa*, cz. 1: Kujbyszew – Lublin – Łódź, Legionowo 1989.
- Domański W., *Historia WSO w Legionowie*, brudnopis, b.d. AIPN, 1585/1495.
- Dominiczak H., *Organy bezpieczeństwa PRL 1944–1990*, Bellona, Warszawa 1997.
- Jusipović A., „Nie matura, lecz chęć szczerą robi z ciebie oficera”, czyli rola przykładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990), *Kwartalnik „Dzieje Najnowsze”* 2015, nr 4.
- Sobków E., Rosiak-Cegielska H., *Praktyki zawodowe i badania naukowe jako element procesu kształcenia w Wyższej Szkole Oficerskiej MSW kadr oficerskich SB*, „Kwartalnik Wyższej Szkoły Oficerskiej im. F. Dzierżyńskiego” 1987, nr 4(40).
- Ślęczka J., *Rodowód Wyższej Szkoły Oficerskiej im. F. Dzierżyńskiego*, WSO MSW w Legionowie 1989, IPN BU 1633/1203.
- Wołk G., *Esbecki uniwersytet*, Portal Przystanek Historia, 21.10.2021.

Wołk G., *Prace dyplomowe absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie – przyczynek do bibliografii*, BUAD IPN Warszawa.

Wyższa Szkoła Oficerska MSW im. F. Dzierżyńskiego. Rodowód, powstanie i działalność, red. Z. Krzysztoszek, J. Ślęczka, Warszawa 1983.

Zbiory i dokumenty

Archiwum IPN, Zbiór: Wyższa Szkoła Oficerska Ministerstwa Spraw Wewnętrznych im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie [1945] 1972–1990 [1993]. Charakterystyka zbioru.

AIPN, 001708/3462, E. Gurbala, k. 63.

Sprawozdanie z działalności Centralnej Szkoły Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego za okres 20 IV – 3 VI 1945 r., k. 1.

Raport o stanie przygotowań obiektów dla Centrum Wyszko-
lenia MBP w Legionowie, 24 lutego 1947 r. (AIPN, BU 01737/79, k. 72, k. 73).

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2025 r. poz. 636, z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów PRL z 1 września 1972 r. w sprawie utworzenia wyższej szkoły oficerskiej resortu spraw wewnętrznych (Dz. U. PRL z 1972 r. Nr 38, poz. 248).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 czerwca 1989 r. w sprawie zniesienia wyższych szkół oficerskich nadzorowanych przez ministra spraw wewnętrznych (Dz. U. PRL z 1989 r. Nr 37, poz. 204).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 10 września 1990 r. w sprawie utworzenia Wyższej Szkoły Policji oraz zniesienia Akademii Spraw Wewnętrznych (Dz. U. z 1990 r. Nr 64, poz. 343).

Summary

Education of the Ministry of Security and Internal Affairs in the Legionowo region in the years 1947–1989

The article presents the history of the Training Centre of the Ministry of Public Security in Legionowo, established in 1947 (since 1956 the name has changed to Training Centre of the Ministry of Internal Affairs (TCMIA) in Legionowo), its tasks, the development of the training base and the types of courses conducted, the evolution of structures, and the modification of curricula. It was marked that although the “security service” center was intended to develop a loyal attitude towards the communist authorities and the ability to identify and combat opponents of the system, throughout the period of its operation it contributed to raising the level of general and professional education of officers and employees of the Ministry of Internal Affairs. Moreover, TCMIA played an important role in the development of Legionowo and in its obtaining city rights in 1952. The article emphasized that the Police Training Centre in Legionowo, established after the political transformation in Poland, in 1990 (on the site of the former centre), does not continue its tradition, but refers to the ethos of the State Police, preparing specialized Police serving society, not political parties.

Thumaczenie: Beata Peplowska